

N:o 138.

Af herr **S. J. Kardell**, om *höjning i arfvodena till vikarierande och extra lärare vid de allmänna läroverken.*

Det har länge både offentligt och enskildt enstämmigt erkänts, att lärarne vid rikets allmänna läroverk, hvad lönevilkoren beträffar, befinna sig i mer betryckt ställning än någon med dem likställd embetsmannacorps; och att en länge ifrågasatt lönereglering ännu ej kommit till stånd, har ingalunda berott derpå, att billigheten af en sådan bestridts, utan på andra organisationsfrågor, som stälts i sammanhang med denna. Men om den ordinarie läraren befinner sig i en bekymmersam ställning, är detta i ännu högre grad fallet med den talrika corpsen af extra ordinarie ämneslärare.

Under de två senaste årtiondena hafva, hufvudsakligen på grund af det ständigt växande lärjungeantalet vid rikets allmänna läroverk, allt flere extra ordinarie lärare blifvit vid dessa läroverk anstälde. Då, enligt bil. n:o 7 b till kongl. propositionen om statsverkets tillstånd och behof år 1875, antalet af extra lärare under åren derförut i medeltal utgjort 70, uppgick det enligt »Sveriges officiella statistik» läsåret 1883—84 till 134, och för närvarande äro de vid läroverken anstälde obefordrade ämneslärarne minst 250. Till detta förhållande har ock den omständigheten bidragit, att, i afvaktan på en omorganisation af de allmänna läroverken, ett betydande antal lärareplatser hålles vakant och undervisningen öfverlemnas åt lärare på extra stat.

Då antalet af de lärareplatser som få med ordinarie innehafvare besättas blifvit färre, under det att de obefordrades antal ökats, har följden naturligen blifvit den, att en lärare måste en längre följd af år tjenstgöra såsom extra, innan han kan hoppas erhålla ordinarie anställning.

Medelåldern vid utnämning till adjunkt eller kollega har också vuxit från 28,8 år läsåret 1873—74 till 37,7 år läsåret 1887—1888, och medeltalet af tjänstgöringsterminer vid sådan utnämning från 3,25 det förra läsåret till 15,2 det senare. Och af de omkring 250 extra ordinarie lärare (vikarier och extra lärare), som tjänstgjorde vårterminen 1889, hade 221 uppnått en ålder af minst 30, 127 af minst 35 och 56 af minst 40 år, samt 124 tjänstgjort minst 10, 67 minst 15, och 30 minst 20 terminer.

Dessa för den obefordrade läraren högeligen ogynsamma förhållanden afhjelpas ej genom 1890 års riksdagsbeslut om 32 nya ämneslärarebefattningars upprättande och en del vakanta lektorsbefattningars besättande med ordinarie innehafvare. Dels få de förra platserna ej genast besättas, utan endast i den mån medel blifva tillgängliga genom indragning af vissa läroverk, dels kommer de nuvarande ordinarie befattningarnas antal genom den af Riksdagen beslutade indragningen af vissa läroverk och lärarebefattningar att minskas med alldeles samma siffra eller 32, dels torde flere af de nya platserna komma att besättas med transporterade innehafvare från läroverk, der indragning skett. Hvad slutligen de vakanta lektorsbefattningarnas tillsättande beträffar, kommer detta, då de ledighållna platserna ej äro flere än omkring 20 och till största delen torde besättas med akademiedocenter, ej att synnerligen förbättra de 250 extra ordinarie lärarnes ställning. Långt ifrån att de obefordrades utsigter i nämnvärd mån ljusnat till följd af nästföregående Riksdags beslut, måste de nu tjänstgörandes ställning blifva allt hopplösare, då det torde dröja länge, innan genom Riksdagens ingripande det opropotionerliga förhållandet mellan extra och ordinarie lärare vid de fleste af rikets större läroverk blifvit afhjelpat.

Under sådana förhållanden anser jag rätt och billighet fordra, att Riksdagen, i afvaktan på en möjligen blifvande omorganisation af läroverken och reglering af lärarnes löner, lemnar de extra ordinarie ämneslärarne någon förbättring i deras villkor.

Sedan 1875 års Riksdag på grund af kongl. proposition ökat anslaget till arfvode åt dessa lärare, har extra eller vikarierande lärare, som icke genomgått föreskrifven profårskurs, aflönats med 1,200 kronor, hvar emot den, som efter aflagd akademisk examen och genomgången profår, förordnats att bestrida lärarebefattning, åtnjutit ett årligt arfvode af 1,500 kronor, eller samma belopp som ordinarie adjunkt eller kollega i lägsta lönegrad. Detta var ett efter dåvarande förhållanden lämpadt arfvode,

men sedan dess har ställningen, såsom förut visadt är, högst väsentligen förändrats. Då medelåldern för befordran läsåret 1873—74 var 28,8 år samt de utnämndes medeltal af tjenstgöringsterminer för samma år 3,25, utgjorde medelåldern läsåret 1887—88 37,7 år, och medeltalet af tjenstgöringsterminer 15,2. Trots dessa ändrade förhållanden och ehuru Riksdagen sedan 1882 lemnat de ordinarie lärarne en löneförbättring, om ock på extra stat, ha de extra ordinarie lärarnes arfvoden utgått med oförändradt belopp. Detta allt synes mig egnadt att påkalla Riksdagens ingripande, helst som man billigtvis ej längre, såsom förut skett, kan undanskjuta frågan med hänvisning på en i en oviss framtid blifvande reform af de allmänna läroverken.

Den förbättring i dessa lärares villkor, som deras rätt och statens värdighet kräfva, anser jag böra bestå deruti, att de extra och vikarierande lärare, som genom aflagd akademisk examen och genomgången profärskurs vunnit kompetens att söka ordinarie lärarebefattning, likställas med adjunkter i lägsta lönegrad och erhålla ett arfvode af 2,000 kronor. Skulle emellertid Riksdagen ej finna skäligt bevilja en sådan tillökning, anser jag, att sådana extraordinarie lärare, som fullgjort villkoren för kompetens och på ett tillfredsställande sätt vid allmänt läroverk tjenstgjort minst fem år, måtte tillerkännas en tillökning af 500 kronor.

Antalet af lärare, som i förra fallet skulle komma i åtnjutande af högre arfvode, kan ej med fullständig noggranhet uppgifvas, men torde icke öfverskrida 200; de återigen, som, om det senare alternativet vinner Riksdagens bifall, skulle erhålla löneförbättring äro mellan 80 och 90. Då det ej är anledning att antaga, det möjligen minskadt tillopp af lärjungar till de allmänna läroverken skulle för år 1892 medföra minskning i de extra ordinarie lärarnes antal, torde för år 1892 samma antal vara behöfligt och nödvändiggör ett särskildt anslag för ändamålet utöfver de båda redan beviljade anslagen af tillsammans 175,000 kronor till arfvoden åt extra lärare och vikarier, samt oförutsedda behof.

På grund af hvad här blifvit anfördt, får jag alltså vördsamt föreslå,

att Riksdagen, för att vikarierande ämneslärare och extra lärare vid de allmänna läroverken, hvilka genom aflagd akademisk examen och genomgången profärskurs förvärfvat kompetens att söka ordinarie

lektors- adjunks- eller kollegabefattning vid allmänt läroverk, må kunna från och med år 1892 erhålla arfvode efter 2,000 kronor för år räknadt, måtte bevilja å extra stat för år 1892 ett anslag af 100,000 kronor till arfvodesförhöjning åt extra ordinarie ämnes lärare vid de allmänna läroverken;

eller

att Riksdagen, för att de vikarierande ämneslärare och extra lärare vid de allmänna läroverken, hvilka genom aflagd akademisk examen och genomgången profårskurs förvärfvat kompetens till ordinarie lektors-, adjunks- eller kollegabefattning och tjenstgjort minst 5 år med godt vitsord för nit och skicklighet, må kunna från och med 1892 erhålla arfvode efter 2,000 kronor för år räknadt, måtte bevilja å extra stat för 1892 ett anslag af 45,000 kronor till arfvodesförhöjning åt äldre extra ordinarie ämneslärare vid de allmänna läroverken.

Stockholm den 29 januari 1891.

S. J. Kardell.

I denna motion instämma:

J. Persson.

P. A. Romberg.

C. F. Winkrans.